

PAPER DETAILS

TITLE: E-KATILIM DÜZEYİNDEKİ FARKLILIKLAR VE TÜRKİYE'NİN E-KATILIM DÜZEYİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

AUTHORS: Arzu Dilaveroglu

PAGES: 85-101

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4472505>

E-KATILIM DÜZEYİNDEKİ FARKLILIKLAR VE TÜRKİYE’NİN E-KATILIM DÜZEYİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Arzu DİLAVEROĞLU¹

Öz

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı bir biçimde gelişimi kamusal süreçlere katılım yol ve yöntemlerinin değişmesine zemin oluşturmuştur. Elektronik katılım (e-katılım) bu yöntemlerden biridir. Bu çalışmada: E-katılım düzeyinin farklılaşmasına sebep olan temel dinamikler nelerdir?, Türkiye’nin e-katılım düzeyi nasıl bir seyir göstermektedir? soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır. İlk sorunun cevaplandırılmasında betimleyici yöntemle ilgili literatürden istifade edilmiştir. İkinci sorunun cevaplandırılması için doküman analizi yöntemi ile Birleşmiş Milletler (BM) E-Katılım Endeksi incelenmiştir. Endeks verileri 2003-2024 yıllarına ait olup, tüm veri seti çalışmaya dahil edilmiştir. E-katılım süreçlerini etkileyen faktörlerin ortaya konulması ve Türkiye’nin e-katılım düzeyinin analizi ile literatüre katkı verilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda ülkede benimsenmiş olan yönetim şekli, teknolojik alt yapı, teknolojinin kullanılma becerisi ve e-katılım sürecine dahil olacak aktörlerin sürece ilişkin algılarının e-katılım düzeyinin farklılaşmasına sebep olduğu; E-Katılım Endeksi verilerine göre Türkiye’nin dünya ölçeğinde 2018, 2020, 2022 ve 2024 verilerine göre çok yüksek ülke kategorisinde yer aldığı; 2008, 2010 ve 2012 yılları dışında kalan yıllarda bölge ortalamasının üzerinde olduğu; 2008, 2012 ve 2014 yıllarında alt bölge ortalaması altında kalmasına rağmen bu yıllar dışında alt bölge ortalamasının üzerinde olduğu ve iki defa alt bölge lideri konumuna yükseldiği bulgularına erişilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Katılım
E-Katılım
BM E-Katılım Endeksi
Türkiye

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 27.12.2024
Kabul Tarihi : 04.02.2025
E-Yayın Tarihi : 15.02.2025
DOI : 10.58702/teyd.1608533

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: adilaveroglu@medipol.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7850-8838.

DIFFERENCES IN E-PARTICIPATION LEVELS AND EVALUATION OF TURKEY'S E-PARTICIPATION LEVEL

Abstract

The rapid development of information and communication technologies has transformed the modes and methods of engagement in public processes. Electronic participation (e-participation) is one such way. The questions to be answered in the study are as follows: What are the basic dynamics that cause the e-participation level to differ? What is the trajectory of Turkey's e-participation level? The descriptive method was utilized from the relevant literature to answer the first question. The second question was addressed through an analysis of the United Nations (UN) E-Participation Index utilizing the document analysis method. The index data pertains to the years 2003-2024, and the complete data set is used in the analysis. This study seeks to enhance the literature by identifying the elements influencing e-participation processes and evaluating Turkey's e-participation level. The study concluded that the adopted form of government, technological infrastructure, technological proficiency, and the perceptions of participants in the e-participation process contribute to variations in e-participation levels. According to the E-Participation Index data, Turkey is classified as a very high country on a global scale for the years 2018, 2020, 2022, and 2024. It surpassed the regional average in all years except 2008, 2010, and 2012. Although it fell below the sub-regional average in 2008, 2012, and 2014, it exceeded the sub-regional average in the remaining years and emerged as the sub-regional leader twice.

Keywords

Participation
E-Participation
UN E-Participation Index
Turkey

Article Info

Research Article

Received : 27.12.2024
Accepted : 04.02.2025
Online Published : 15.02.2025
DOI : 10.58702/teyd.1608533

Kaynakça Gösterimi: Dilaveroğlu, A. (2025). E-katılım düzeyindeki farklılıklar ve Türkiye'nin e-katılım düzeyinin değerlendirilmesi. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 6 (1), 85-101.

Citation Information: Dilaveroğlu, A. (2025). Differences in e-participation levels and evaluation of Turkey's e-participation level. *Journal of Society, Economics and Management*, 6 (1), 85-101.

GİRİŞ

Kamu yönetiminin yönetim işlevlerinin yerine getirilmesinde bilgi teknolojileri bir araç olarak kullanılabilmektedir. Ancak bilgi iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim ve ilerlemelere rağmen ülkeler arasında bu araçların kullanımı açısından ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Halbuki bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımının çeşitli yararları bulunmaktadır.

Bu yararları şu şekilde sıralamak mümkündür (Gül, 2018, s. 21):

- Güvenilir ve geçerli veri ve kanıt elde edilmesine katkı sağlamaktadır.
- Maliyetleri düşürmektedir.
- Hizmet sunumuna hız kazandırmakta, erişim ve kaliteyi artırmaktadır.
- Hizmetten yararlananların talep ve istek gibi geri bildirimlerinin takibini kolaylaştırmakta, süreçte gerekli düzeltmelerin hızlı bir biçimde gerçekleşmesini sağlamaktadır.
- Yeni, işlevsel katılım kanallarının oluşmasını sağlamaktadır.

Bilgi iletişim teknolojilerdeki ilerlemeler kamu sektörü açısından da kaçınılmaz dönüşümleri beraberinde getirmekte; yazışma, dosyalama, arşivleme vb. bürokratik süreçlerin elektronik ortamlara taşınmasını sağlayarak kırtasiyeciliğin azalmasına ve kamusal hizmetlerin daha verimli biçimde gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte kamu hizmet süreçlerine katılım için yeni mekanizmaların oluşmasına da etki ederek geleneksel katılım mekanizmaları yanı sıra elektronik araçlar vasıtasıyla hizmeti sunan ve hizmetten etkilenen aktörlerin bir araya gelmesini olanaklı hale getirmektedir.

Bilgi iletişim teknolojileri ile sağlanan iletişim geleneksel katılım mekanizmalarından farklı olarak fiziksel olarak aynı yerde bulunmadan, eşzamanlı, etkileşimli alternatif katılım mekanizmaları sunmaktadır. Bu mekanizmalar daha fazla kişiye ulaşılmasını ve geri bildirim alınmasını kolaylaştırmaktadır. Özellikle Web 1.0'dan Web 2.0'a geçiş katılım süreçlerinde yeni imkanları ortaya çıkarmıştır. Geleneksel olarak gerçekleştirilen istişare toplantıları, oylama sistemleri, katılımcı bütçe süreçlerinin elektronik ortama aktarılmış versiyonları olarak yeni e-katılım mekanizmaları geliştirilmiştir (Le Blanc, 2020, s. 9).

Çalışmada cevap aranan sorular; e-katılım düzeyinin farklılaşmasına sebep olan temel dinamikler nelerdir?, Türkiye'nin e-katılım düzeyi nasıl bir seyir göstermektedir? şeklinde belirlenmiştir. Soruların cevaplandırılması ile e-katılım kavramına ve bu katılım türünün avantajlarına dikkat çekilmesi, ülkelerin e-katılım düzeylerinde meydana gelen farklılıkların nedenlerinin ortaya konulması ve Türkiye'nin e-katılım düzeyi açısından durumun analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışma ile kamu yönetimi literatürüne katkı sunulması beklenmektedir.

Çalışma sorularının cevaplandırılması amacıyla ilk olarak katılım ve dijital araçların gelişimi ile ortaya çıkan e-katılım kavramı üzerinde durulacaktır. Çalışmanın ikinci kısmında e-katılım sürecini etkileyen faktörlere ilişkin literatür taraması yapılacaktır. Bu tarama ile e-katılım düzeylerinin ülke bazında farklılıklarının arkasında yatan temel gerekçeler tespit edilmeye çalışılacaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise BM E-Katılım Endeksi veri setinden istifade edilerek Türkiye'nin dünya, bölge ve alt bölge ölçeğinde karşılaştırmalı

olarak doküman analizi yöntemi e-katılım düzeyi ortaya konulacaktır. Çalışma sonuç ve değerlendirme kısmı ile tamamlanacaktır.

1. E-Katılım Kavramı

E-Katılım, internet başta olmak üzere yeni bilgi iletişim teknolojilerini ifade eden 'e' unsuru ile tartışma, etkinlik, karar alma süreçlerinde yer alma anlamına gelen 'katılma' unsurlarının bir araya gelmesi ile oluşmuş bir kavramdır (Sæbø ve ark., 2008, s. 402).

Katılım kavramı "vatandaşların siyasi karar mekanizmasına ve yönetim sürecine temsil yolu ile ya da doğrudan dâhil olmaları" şeklinde tanımlanmaktadır (Kösekahya, 2003, s. 35). Seçimlerde oy kullanmak, siyasi parti faaliyetlerine katılmak siyasi katılım biçimlerinden biridir (Dursun, 2018, s. 196). Yönetimsel katılım ise kamusal kararlardan doğrudan veya dolaylı şekilde etkilenecek olanların karar aşamalarına katkıda bulunmasıdır. Bu katkı karar aşamasının belli bir parçasını veya tamamını içerecek şekilde gerçekleşebilir. Stratejik planların ve yasal metinlerin hazırlık süreçlerinde ilgililerden görüş alınması, yönetimsel katılıma örnek gösterilebilir (Eryılmaz, 2022, s. 58).

Katılımcı yönetimin kurulmasına aracılık eden e-katılım, hükümetle vatandaş arasında iş birliği kurulmasında yardımcı olan bir araç niteliğindedir ve yaygınlaşmaya devam etmektedir (United Nations, 2024a). Macintosh ve Whyte (2008) e-katılımı bilgi teknolojilerinin kullanılmasıyla bilgi elde etmek ve yukarıdan aşağıya katılımın desteklenmesini sağlamak aynı zamanda vatandaş, sivil toplum örgütleri ile demokratik olarak kurulmuş olan grup temsilcilerinin desteklerini kazanma amacıyla aşağıdan yukarı faaliyetler olarak tanımlamaktadır. Buradan hareketle e-katılım aktörlerinin vatandaş dışında aktörleri de kapsadığı ifade edilebilir (s. 17). Sæbø ve ark. (2008) bu aktörleri "vatandaş, politikacılar, devlet kurumları ve gönüllü kuruluşlar" şeklinde sıralamaktadır (s. 406).

E-katılım ayrıca e-devlet hizmetlerinin bir türü olarak kabul edilmektedir (Le Blanc, 2020, s. 6; Lee ve Kim, 2014, s. 2044). E-devlet ise "kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi ve hizmet sunumunda ve yönetilenlerin demokratik yönetim sürecine katılmasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması" şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldız, 2007, s. 39). 1990'lı yıllar itibarıyla özel sektörün internet başta olmak üzere bilgi iletişim teknolojilerini kullanılması yeni bir piyasa anlayışını ortaya çıkarmıştır. Zaman ve maliyet gibi açılardan klasik ticaret anlayışına göre çeşitli üstünlükleri bulunan bu yeni piyasa işleyişi, kamu sektörünün de dikkati çekmiş, kamu yönetiminde de bu bağlamda uyarlamalar ortaya çıkmaya başlanmıştır. Bu gelişmelerle birlikte e-devlet, e-vatandaş, e-demokrasi gibi kavramlar literatüre girmiştir (Şahin ve Örselli, 2003, s. 343-344). Bilgi iletişim teknolojilerine bağlı olarak ortaya çıkan bu yeni devlet yapılanmasının yönetim süreçlerini daha iyi hale getirilmesini sağlayacak çeşitli pratik uygulamaları bulunmaktadır. Vatandaşa tek taraflı bilgi aktarımı yerine etkileşim ve bilgi alışverişi olanağı sunması; vatandaşın karar alma süreçlerinde rol almasını sağlaması; elektronik sistem üzerinden çeşitli ödemelerin (vergi, ceza vb.) gerçekleştirilebilmesi bu uygulamalara örnek gösterilebilmektedir (Parlak ve Sobacı, 2008, s. 233).

E-katılım, e-devletin e-demokrasi ayağı şeklinde tanımlanmaktadır (Saylam, 2019, s. 25). Nitekim E-devlet, demokrasinin katılım unsurunun gerçekleşmesi için kullanılan

platformlardan biridir. Bu sebeple e-devletin gelişiminin e-katılım düzeyini artıracığı ifade edilebilir.

Karkın ve Çalhan (2011) ise e-katılımın birey ve kuruluşlardan yönetime doğru işleyen bir süreç olduğu ve bu sebeple e-katılımın e-devletin talep yönü olarak düşünülmesi gerektiğini ifade etmektedir (s. 61). Demirel’de (2006) e-devletin kamu hizmetlerinin sunumu için kullanılması yanında vatandaşların kamunun ilgili birimlerine bilgi aktarımı yapmasını sağlamak fonksiyonu üstlenmesini vurgulamaktadır (s. 89). Buradan hareketle e-katılımın çift yönlü olarak işletilebilen bir süreç ortaya çıkardığı söylenebilir. Çift yönlü e-katılım aktiviteleri çeşitli biçimlerde gerçekleştirilebilir. Sæbø ve ark. (2008) e-katılım aktivitelerini “e-oylama, online siyasi tartışma, online karar alma, e-aktivizm, e-danışma, e-kampanya ve e-dilekçe” şeklinde örneklendirmektedir (s. 407-410).

2. Literatür Taraması

BM tarafından yayınlanan 2024 E-Devlet Anketi sonuçlarına göre e-katılımın 2022 dünya ortalaması 0,4450 iken 2024 ortalaması 0,0443 puan artarak 0,4893’e yükselmiştir. Dünya genelinde yaşanan bu %9’luk artışa rağmen elektronik ortamda bilgi sağlama, danışma ve karar alma süreçlerine dair bölgesel bir eşitsizlik söz konusudur (United Nations, 2024b, s. 85).

Çalışmanın bu kısmında ülkelerin e-katılım düzeylerinin neden farklılık gösterdiği ve bu farklılıklara sebep olan temel dinamiklerin neler olduğu sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Sorunun cevaplandırılması için e-katılım ve e-devletin kullanımı etkileyen dinamikleri araştıran çalışmalar incelenmiştir.

Bu konudaki çalışmalardan biri Zheng ve Schachter (2017) tarafından yapılmıştır. Çalışma e-katılımın geleneksel katılım mekanizmaları ile kıyaslandığında zaman, kalite, maliyet ve şeffaflık hususunda daha avantajlı olduğu, insanların bunu algılayıp algılamadığı, bu avantajları algılamamanın e-katılımın kullanılmasına etki edip etmediğini araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Analiz Avrupa Komisyonu tarafından 28.178 kişi ile gerçekleştirilen 2012 Avrupa Birliği e-devlet kullanıcı anketi verileri üzerinden yapılmıştır. Yapılan analiz sonrası elde edilen sonuçlar şunlardır: Avantajlarının algılanması e-katılımın kullanım olasılığını artırmaktadır. Zamandan tasarruf sağlaması kişiler üzerinde en fazla etkiye sahiptir. Web sitelerinin tasarımına dair memnuniyetinde e-katılımı kullanma olasılığını artırdığı sonucuna da ulaşılmıştır (s. 409-426).

Pašalić ve Ćukušić tarafından 2024 yılında e-katılımın yerel yönetimler tarafından benimsenmesini sağlayacak faktörler üzerine Hırvatistan’da yapılan bir başka çalışmada e-katılımın benimsenmesi ve kullanımında algılanan faydanın merkezi bir rol oynamadığı sonucuna ulaşılmıştır. 248 katılımcı ile yapılan araştırma ile elde edilen bulgulara göre “bilgi iletişim teknolojileri altyapısı, üst yönetim desteği, insan kaynağı uzmanlığı, kamu baskısı ve kamu hazır bulunuşluğu”, e-katılımın benimsenmesiyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (s. 1-13).

Bu konudaki bir başka çalışma Taherdoost (2018) tarafından yapılmıştır. Araştırmacının Malezya’da 427 katılımcı ile gerçekleştirdiği anketle e-hizmet kullanımını

etkileyen temel dinamiğin ne olduğu araştırılmıştır. Sorunun cevabı olarak “kalite, güvenlik ve memnuniyet” sonucuna ulaşılmıştır (s. 173).

Verkijika ve De Wet (2018) tarafından Güney Afrika’da yapılan bir başka çalışmada e-devletin kullanımı konusunda bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada 282 katılımcıdan veri toplanmıştır. Verilerin analizi ile “performans beklentisi, sosyal etki, algılanan risk ve bilgisayar öz yeterliliğinin tutumları önemli ölçüde etkilediği; tutumların, kolaylaştırıcı koşulların, hükümete güvenin ve İnternet’e güvenin ise davranışsal niyet üzerinde doğrudan anlamlı bir etkiye sahip olduğu” sonuçlarına ulaşılmıştır (s. 83-91).

Hooda ve ark. tarafından meta-analitik yapısal eşitlik modellemesi kullanarak 2022 yılında yapılan ampirik analiz sonucunda e-devletin kullanımı ve kullanma niyeti üzerinde güvenin merkezi role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (s. 1-8).

E-devlette sunulan hizmetlerin kullanımını etkileyen faktörlerin araştırıldığı bir başka çalışma Rallis ve ark. (2019) tarafından Yunanistan’da gerçekleştirilmiştir. Anketle toplanan veriler, yapısal eşitlik modellemesi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonunda “algılanan faydalılık, akran etkisi, bilgisayar öz-yeterliliği ve algılanan risk” faktörlerinin belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır (s. 302).

Alkan ve Ünver tarafından 2020 yılında Türkiye’de yapılan çalışmada bireylerin e-devlet kullanımlarını etkileyen faktörlerin neler olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Çok değişkenli probit regresyon analizi kullanılan çalışmada “cinsiyet, eğitim durumu, meslek, bilgisayar kullanım sıklığı, son üç ay içinde internet kullanım sıklığı, e-ticaret kullanımı, bölge, yaş, bilişim ekipmanı sayısı ve hane halkı büyüklüğü değişkenlerinin bireylerin e-devlet kullanımında etkili değişkenler olduğu” sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre; erkek, eğitim seviyesi yüksek, internet ve e-ticaret kullanımı olanların, bilişim ekipman sayısı yüksek, hanehalkı sayısı daha az ve yaşı daha genç olanların e-devlet kullanımının daha yüksek olduğu görülmüştür (s. 1439-1450).

E-katılımın yaygın hale gelmesi ve benimsenmesi demokrasinin gelişimine ve katılımcı bir toplumun inşasına katkı sağlayacaktır (Zolotov ve ark., 2018, s. 1049). Bunun sağlanabilmesi için katılımcı bir yönetim anlayışının da benimsenmiş olması gerekmektedir. Katılımcı yönetim ise katılımcı, demokratik lidere ve yönetim yapısına ihtiyaç duymaktadır (Bağce, 2014, s. 11).

E-katılımın yaygın hale gelmesinde e-devletin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi önemli etkenlerden biri olarak görülmektedir. Bunun sağlanması ile iktisadi büyüme arasında da pozitif ilişkiye dair çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri Kumar ve ark. (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmada GSYİH’nin e-devlet gelişimini önemli şekilde etkilediği ortaya konulmuştur (s. 17).

Ekonomik faktörlerin e-katılım düzeyine etkisinin ortaya konulduğu bir başka çalışma Cezar tarafından 2024 yılında yapılmıştır. Çalışmada 88 ülkeye ait veri kümesi üzerinde analiz gerçekleştirilmiştir. E-katılımın yayılımının sağlanması için “ekonomik refahın yüksek olması” gerekli koşullardan biri olarak ortaya konulmuştur. Aynı çalışmada “çevrimiçi güven, insan sermayesinin” de gereken koşullar arasında olduğu belirtilmiştir (s. 1-10).

E-katılımın kullanımının artması e-devletin temel ve sürdürülebilir bir bileşeni halini alması ile ilişkilidir. Bu ise e-katılımın kurumsallaşma sürecinin anlaşılması ile gerçekleşebilecektir. Diğer taraftan e-katılım sürecine dahil olacak olanların kurumlara ve katılım platformlarına duyulan güven düzeyi de e-katılım araçlarının kullanımını etkilemektedir. Bu durumun da farkında olunması gerekmektedir (United Nations, 2024b, s. 2).

3. Türkiye'nin E-Katılım Düzeyinin Değerlendirilmesi

3.1. Veri Seti ve Yöntem

BM, e-devlet alanında gerçekleştirilen çabaları desteklemektedir. Bu amaçla Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı küresel ölçekli E-devlet Anketi hazırlanmaktadır. Anket sonuçları e-devlet ve e-katılımın gelişiminin ölçülmesine ve izlenmesine katkı sağlamaktadır (United Nations, 2003).

BM tarafından e- katılım düzeylerinin ölçülmesine yönelik küresel ölçekte yapılan anket verileri ile 2003'ten bu yana E-Katılım Endeksi yayınlanmaktadır. Bu endeksin oluşturulmasında da 'e-bilgi, e-danışma ve e-karar verme' verileri kullanılmaktadır. E-bilgi, vatandaşların kamusal bilgiye erişim sağlanması; e-danışma vatandaşların politika, hizmet süreçlerine ve müzakerelere katılabilmesini; e-karar alma ise politikaların ortak biçimde tasarlanması ve üretilmesi süreçlerinde yer alabilmesini ifade etmektedir. Bu kapsamda elde edilen veriler 0-1 arasında puanlandırılmakta ve ülkeler düşük (0.0-0.25), orta (0.25-0.50), yüksek (0.50-0.75) ve çok yüksek (0.75-1.00) şeklinde gruplara ayrılmaktadır (United Nations, 2020, s. 117-118, 250). 2003 yılında yayınlanan E-Katılım Endeksi, 2004, 2005, 2008 yıllarında yayımlandıktan sonra 2 yıllık periyotlar halinde yayınlanmıştır. Son yayınlanan endeks 2024 yılına aittir. Çalışmada 2003-2024² yılları için yayınlanan veri setleri ile Türkiye ve Türkiye'nin içinde yer aldığı bölge bazlı bir değerlendirme yapılacaktır.

Çalışma kapsamında veriler doküman analizi yöntemi ile incelenecektir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgulara ilişkin bilgilerin yer aldığı yazılı, görsel veya işitsel materyallerin analizi şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189-190). Bu yöntem belli bir amaca yönelik "kaynak bulma, okuma, not alma ve değerlendirme" sürecini kapsamaktadır (Karasar, 2014, s. 183). Araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmamış, diğer kişiler ve kurumlarca hazırlanmış kitaplar, makaleler, istatistikler, biyografiler vb. analize konu olabilecek kaynaklar olarak sıralanabilir (Seyidoğlu, 2009, s. 46).

Bu çalışmada kullanılacak dokümanlar BM E-Devlet Bilgi Tabanı üzerinden erişilmiştir. İlgili dokümanlar öncelikle BM'nin inceleme kapsamında olan 193 ülkenin tamamı üzerinde yapılmıştır. Elde edilen verilerle yıllara göre sistematik şekilde tablolar hazırlanmıştır. İlk olarak dünya ortalaması, lider ülke (1,000 puana sahip birden fazla ülkenin olduğu yıllarda tabloya lider ülke olarak birden fazla ülke ismi yazılmıştır), Türkiye'nin almış olduğu puan ve Türkiye'nin 193 ülke içerisindeki sıralamasına yer verilmiştir. Ardından Türkiye'nin içinde yer aldığı bölgeye (Asya Bölgesi) ait bölge ortalamaları, bölge lideri ülke ve puanları, Türkiye'nin puanı ve bölge içerisindeki sıralamasına yer verilmiştir. Son olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu alt bölgeye (Batı Asya) ait verilere ulaşılmıştır. Alt bölge

² Bu yıllar arasında yayınlanan endeksler için bkz United Nations, 2024c.

ortalaması, alt bölge lider ülkesi, alt bölge lider ülke puanı, Türkiye'nin puanı ve Türkiye'nin alt bölge sıralamasına yer verilmiştir.

3.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışma ile Türkiye'nin e-katılım düzeyinin 2003 yılından günümüze kadar göstermiş olduğu gelişimin dünya, bölge ve alt bölge bağlamında karşılaştırmalı ve küresel çapta ele alınması amaçlanmıştır. Bu amaçla elde edilen veri setinden istifade edilerek mevcut durumun ortaya konulması sağlanacak, e-katılımın geliştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlara değinilmeye ve bu konunun iyileştirilmesine yönelik öneriler sunulacaktır.

3.3. Bulgular

Bu başlık altında Türkiye'nin sahip olduğu e-katılım düzeyi; Dünya, Asya Bölgesi ve Batı Asya bölgesi şeklinde alt başlıklara ayrılarak yer alacaktır.

3.3.1. Dünya Ortalamasına Göre Türkiye'nin E-Katılım Düzeyi

BM E-Katılım Endeksi sonuçları 193 ülkenin birbiri ile kıyaslanmasını sağlayacak şekilde yayınlanmaktadır. Yapılan puanlandırmaya göre dünya ortalaması, ilgili yılın en yüksek puana sahip ülkesi ve Türkiye'nin sıralamaları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. E-Katılım Endeksi'ne Göre Lider Ülkeler ve Türkiye'nin Durumu

Yıllar	Dünya Ortalaması	Dünya Lideri Ülke ³	Türkiye'nin Puanı	Türkiye Sıralaması
2024	0,4893	Ukrayna	0,863	22
2022	0,445	Japonya	0,7841	18
2020	0,5677	Estonya-Kore Cumhuriyeti-ABD	0,8929	23
2018	0,5654	Kore Cumhuriyeti-Danimarka-Finlandiya	0,8596	37
2016	0,4625	İrlanda	0,6271	60
2014	0,3947	Hollanda- Kore Cumhuriyeti	0,4902	65
2012	0,2225	Hollanda- Kore Cumhuriyeti	0,0526	124
2010	0,1899	Kore Cumhuriyeti	0,2143	55
2008	0,1899	ABD	0,1364	78
2005	0,1511	İrlanda	0,2857	34
2004	0,1398	İrlanda	0,2951	26
2003	0,1493	İrlanda	0,2069	48

Kaynak: BM E-Katılım Endeksi verilerinden yararlanılarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

2003-2024 yılları arasında yayınlanan Endeks sonuçlarına göre dünya lideri olan ülkelerin puanlarının tamamı 1,000'dir. Kore Cumhuriyeti 5, İrlanda 4, Hollanda 2, ABD (Amerika Birleşik Devletleri) 2, Ukrayna, Japonya, Estonya, Finlandiya ve Danimarka 1 kez lider ülke konumuna yükselmiştir. 2003, 2004, 2005, 2010, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022, 2024 yıllarında Türkiye'nin elde ettiği puan açısından dünya ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. 2008 ve 2012 yıllarında ise dünya ortalamasının gerisindedir. Dünya ortalaması ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin en iyi ortalamaya sahip olduğu yıl 0,8929 ile 2020 yılı olmuştur. Aldığı bu puanla ülkeler arasındaki sıralaması 23 iken, en iyi sıralamaya 2022 yılında elde etmiş olduğu 0,7841 puanla erişmiş, 193 ülke arasında 18. sıraya yükselmiştir. 193 ülke içerisinde en kötü puana ve en kötü sıralamaya sahip olduğu yıl ise 2012 yılına aittir.

³ 2012, 2014, 2018, 2020 yıllarında 1.000 tam puana sahip birden fazla ülke bulunmaktadır.

Bu yıl elde edilen puan 0,1617 gerileyerek 0,0526 puana düşmüş; sıralamanın ise 69. sıra gerileyerek 124 olduğu görülmektedir. 2014 yılında ise Türkiye açısından hızlı bir toparlanma yaşandığı ve ulaşılan katılım düzeyi açısından dünya ortalamasının üzerinde olduğu ve sıralamasının iyileşme gösterdiği görülmektedir.

Elde edilen puanlara göre ülkeler için yapılan düşük, orta, yüksek ve çok yüksek şeklinde yapılan gruplandırmaya göre Türkiye 2003, 2008, 2010, 2012 yıllarında düşük; 2004, 2005, 2014 yıllarında orta; 2016'da yüksek; 2018, 2020, 2022 ve 2024'te çok yüksek ülke kategorisine yükselmiştir.

3.3.2. Bölge Esaslı Olarak Türkiye'nin E-Katılım Düzeyinin Karşılaştırılması

BM E-Katılım Endeksi verilerine göre Türkiye, Asya Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Bölgede 47 ülke yer almaktadır. Tablo 2'de E-Katılım Endeksi sonuçlarına göre bölge ortalaması, bölge liderleri ve Türkiye'nin elde ettiği puana göre bölge içerisindeki sıralaması yer almaktadır.

Tablo 2. E-Katılım Endeksi'ne Göre Asya Bölgesi Lider Ülkeleri ve Türkiye'nin Durumu

Yıllar	Bölge Ortalaması	Bölge Lideri	Bölge Lideri Puanı	Türkiye'nin Puanı	Türkiye Bölge Sıralaması
2024	0,5404	Japonya	0,9863	0,863	7
2022	0,5024	Japonya	1	0,7841	6
2020	0,6294	Kore Cumhuriyeti	1	0,8929	8
2018	0,6126	Kore Cumhuriyeti	1	0,8596	9
2016	0,5182	Japonya	0,983	0,6271	18
2014	0,4506	Kore Cumhuriyeti	1	0,4902	20
2012	0,2738	Kore Cumhuriyeti	1	0,0526	34
2010	0,2243	Kore Cumhuriyeti	1	0,2143	16
2008	0,2084	Kore Cumhuriyeti	0,9773	0,1364	23
2005	0,1388	Singapur	0,9841	0,2857	6
2004	0,1141	Singapur	0,8361	0,2951	4
2003	0,1258	Filipinler	0,6724	0,2069	11

Kaynak: BM E-Katılım Endeksi verilerinden yararlanılarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bölge'nin genel değerlendirilmesi yapıldığında; bölge ortalaması sonuçlarına göre 2003, 2004 ve 2005 yıllarında elde edilen puanlarla dünya ortalamasının⁴ gerisinde kalmış bir bölge olduğu; diğer yıllar için bölge ortalamasının dünya ortalaması üzerinde olduğu görülmektedir. Bölge liderliği konusunda Kore Cumhuriyeti'nin 6 kez lider olarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Liderlik sıralamasında Japonya 3, Singapur 2 ve Filipinler 1 kez liderliği üstlenmiştir.

Türkiye'nin sahip olduğu puanlar dikkate alındığında 2008, 2010 ve 2012 yıllarında bölge ortalamasının gerisinde kaldığı görülmektedir. Bölge sıralaması açısından en iyi olduğu yıl 2004, en kötü olduğu yıl ise 2012 yılıdır. 2024 puanı bir önceki dönem puanı ile kıyaslandığında 0,0789 puan artış göstermiş olmasına karşın bir sıra geriye gittiği belirlenmiştir. Mevcut sıralamalarına bakıldığında 2018 yılı itibarıyla aldığı puanlar ve

⁴ Yıllara göre dünya ortalamaları için bkz. Tablo 1'e.

sıralama açısından ilk 10 ülke arasında yer alması e-katılım konusunda belli bir seviyenin yakalandığını göstermektedir.

3.3.3. Alt-Bölge Esaslı Olarak Türkiye'nin E-Katılım Düzeyinin Karşılaştırılması

Batı Asya Bölgesi kendi içinde *Batı, Doğu, Güney, Güneydoğu, Orta* şeklinde 5 alt bölgeye ayrılmaktadır. Türkiye bu alt bölgelerden Batı Asya içerisinde yer almaktadır. Batı Asya bölgesinde 17 ülke yer almaktadır. Tablo 3'te yıllara göre alt bölge ortalamaları, alt bölge liderleri ve Türkiye'nin puanına göre alt bölge içerisindeki sıralaması görülmektedir.

Tablo 3. E-Katılım Endeksi'ne Göre Batı Asya Bölgesi Lider Ülkeleri ve Türkiye'nin Durumu

Yıllar	Alt Bölge Ortalaması	Alt Bölge Lideri	Alt Bölge Lideri Puanı	Türkiye'nin Puanı	Türkiye Alt-Bölge Sıralaması
2024	0,5673	Suudi Arabistan	0,9589	0,863	3
2022	0,51	Türkiye	0,7841	0,7841	1
2020	0,6625	Kıbrıs	0,9524	0,8929	4
2018	0,6365	BAE	0,9438	0,8596	2
2016	0,5743	İsrail	0,8305	0,6271	8
2014	0,4983	İsrail	0,8627	0,4902	9
2012	0,3065	İsrail	0,8947	0,0526	14
2010	0,2034	Bahreyn	0,6714	0,2143	7
2008	0,2059	Ürdün	0,5454	0,1364	11
2005	0,0728	İsrail	0,3175	0,2857	2
2004	0,0636	Türkiye	0,2951	0,2951	1
2003	0,0903	İsrail	0,3966	0,2069	3

Kaynak: BM E-Katılım Endeksi verilerinden yararlanılarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

Dünya, bölge ve alt-bölge ortalamaları karşılaştırıldığında alt bölge ortalamasının 2010 yılında Dünya ortalamasının 0,0135 puan üstünde ancak Bölge ortalamasının 0,0209 puan gerisinde olduğu görülmektedir. 2003, 2004 ve 2005 yıllarında ise hem dünya⁵ hem de bölge ortalamasının altında kalmıştır. Diğer yıllara ait verilere göre alt bölge ortalaması dünya ve bölge ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Bölge ortalaması 2003 yılından 2022 yılına kadar Alt bölge liderliğini 5 kez İsrail elde ederken, Türkiye 2, Suudi Arabistan, Kıbrıs, BAE (Birleşik Arap Emirlikleri), Bahreyn ve Ürdün 1'er kez alt bölgenin lideri olmuştur.

Türkiye'nin alt bölge içerisindeki puanlarına bakıldığında en iyi olduğu 2020 yılı alt bölge sıralaması 4., en kötü puana sahip olduğu 2012 yılında ise 14. sırada yer almıştır. 2012 yılında bölge liderinin 0,8421 puan altında kalmıştır. 2004 ve 2022 yıllarında alt bölge liderliğini üstlenen Türkiye 2008, 2012 ve 2014 yıllarında alt bölge ortalamasının altında kalmıştır.

⁵ Bkz. yıllara göre dünya ortalamaları için Tablo 1'e; yıllara göre bölge ortalamaları için bkz. Tablo 2'ye.

SONUÇ

Bilgi iletişim teknolojilerinin kullanım alanları artmaya devam etmektedir. Özellikle hız, maliyet ve etkileşim vb. açılardan geleneksel iletişim mekanizmalarına kıyasla birtakım üstünlüklere sahip olan bu araçlara kamu yönetimlerinin de ilgisi artmaktadır.

Bilgi iletişim teknolojilerindeki ilerlemelerin bir sonucu olarak vatandaşın kamusal süreçlere katılımına dair de değişiklikler yaşanmış, katılımın elektronik bir araya geldiği e-katılım mekanizmaları dikkat çeken bir konu haline almıştır. Ancak her ülkede e-katılım düzeyi aynı oranda gelişmemiştir. Bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu çalışmada bu nedenlerin ortaya konulması, Türkiye'nin mevcut durumunun görülmesi amaçlanmıştır. Nitekim mevcut durum tespiti ileride atılacak adımlar için yol gösterici geribildirimler sunmaktadır.

Çalışmada ilk olarak e-katılım düzeyinin farklılaşmasına sebep olan temel dinamikler nelerdir?, Ardından Türkiye'nin e-katılım düzeyi nasıl bir seyir göstermektedir? sorularına cevap aranmıştır.

E-katılım düzeylerindeki farklılıkların nedenlerine odaklanan ilk sorunun cevabı için literatür taraması yönteminden istifade edilmiştir. Literatür taramasından hareketle ülkeler arasında meydana gelen e-katılım farklılıkların neler olduğu ve e-katılım düzeyinin iyileştirilmesi ve mevcut farklılıkların giderilebilmesi için önerileri şu şekilde özetleyebiliriz;

- E-katılım için katılımcı yönetim anlayışının benimsenmiş olması temel zorunluluklardan biridir. Bunun için demokratik bir zeminin oluşturulması ve bu doğrultuda yöneten ve yönetilen ilişkilerinin ele alınması gerekmektedir. E-katılım konusunda vatandaş bilinçlendirmeli, desteklenmeli, gerekli yasal düzenlemelerle vatandaş güçlendirilmelidir. Bilgi, danışma ve müzakere aşamalarına katılımı artıracak, şeffaf mekanizmalar oluşturulmalıdır. Vatandaşlar bu mekanizmalar sayesinde kamusal karar süreçlerine etkileri veya katkıları olup olmadığını takip edebilmelidir.

- Bilgi iletişim teknolojilerinden istifade edilmesi için teknolojik ilerlemelere uygun gerekli alt yapının kurulması, iyileştirilmesi ve ülkenin tamamının bu teknolojilere erişiminin sağlanması için çalışmalar yapılmalıdır.

- Bilgisayar kullanabilme becerisi, sıklığı, dijital okur yazarlık gibi kullanıcı tarafındaki eksiklikler, ülkelerin e-katılım düzeyi farklılıklarına sebep olan faktörlerdendir. Bu eksikliklerin giderilmesi yönünde atılacak adımlar, kamusal süreçlerin elektronik sistemler üzerinden sunulmasını sağlayacak insan kaynağına erişimin kolaylaşması açısından önemli iken diğer taraftan vatandaşın geleneksel kamu hizmet süreçleri yerine e-katılım süreçlerini tercih etmesini kolaylaştıracaktır. Bu durum ülkedeki eğitim faaliyetlerinin planlanmasında mevcut değişikliklere uyum sağlayacak yeni bir müfredatın oluşturulması ve yüksek öğrenim düzeyinde ihtiyaca cevap veren bölümlerin kurulmasını gerekli kılmaktadır.

- Bir başka farklılık sebebi e-katılım mekanizmalarına, hükümete ve çevrimiçi platformlara güven düzeyi ve risk algısına ilişkindir. Bu noktada güvenlik endişelerini ortadan kaldırmaya dönük adımların atılması gerekmektedir. Siber güvenliğe yönelik tedbirlerin alınması, mevcut tedbirlerin artırılması, şifre doğrulama sistemlerinin

iyileştirilmesi ve kişisel verilerin güvenliğine dair uygulanan politikaların şeffaf biçimde vatandaşla paylaşılması gerekmektedir.

• E-katılım düzeyi farklılıklarından bir diğeri de mevcut sisteme ilişkin algı ile ilgidir. Bu noktada e-katılım mekanizmalarının zaman, maliyet gibi çeşitli avantajları olduğuna dair olumlu algının artırılmasına yönelik bilinçlendirme faaliyetleri yapılmalıdır.

• E-katılımın alt yapısının kurulması ve vatandaşın ulaşılabilirliğin artmasının iktisadi büyüme ile ilişkili olduğu sonucundan hareketle, bu alana dönük yapılan kamusal harcamaların artırılması gerekmektedir.

Çalışmanın Türkiye özelinde hazırlanan ikinci sorunun cevaplandırılmasında ise BM tarafından hazırlanan E-Katılım Endeksi verilerinden istifade edilmiştir. 193 ülkenin 12 yıllık e-katılım verilerinin yer aldığı dünya, bölge ve alt bölge Endeks sonuçlarına göre Türkiye'nin önce dünya ölçeğinde karşılaştırılmasını sağlayacak verilere yer verilmiştir. Ardından Asya Bölgesi içerisinde yer verilen Türkiye'nin bölgesel karşılaştırılmasını sağlayacak verilere göre karşılaştırılması sunulmuştur. Son olarak Türkiye'nin de içinde bulun alt bölge olan Batı Asya bölgesine ait sonuçlara yer verilmiştir.

Veri setinin analizi ile elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

- Dünya ölçeğinde Türkiye'nin durumu
 - 2024 dünya sıralamasının ilk sırasında Ukrayna 1.000 tam puanla yer alırken, Türkiye 0,863 puanla çok yüksek ülke grubunda yer almıştır.
 - 2024 yılı Türkiye'nin en iyi sıralamaya sahip olduğu yıldır.
 - Dünya ortalamasına göre Türkiye'nin en yüksek puana sahip olduğu yıl 2020, en düşük olduğu yıl ise 2012 yılı olmuştur.
 - 2008 ve 2012 yılları hariç dünya ortalamasının üstünde bir puana sahiptir.
 - Tüm yıllar elde ettiği puanlara bakıldığında 2003, 2008, 2010, 2012 yıllarında düşük ülke statüsünde; 2004, 2005 ve 2014 yıllarında orta puanlı ülke statüsünde; 2016 yılında yüksek ülkeler arasında; 2018, 2020, 2022, 2024 itibarıyla çok yüksek ülkeler kategorisine yükselmiştir.
- Bölge (Asya) ölçeğinde Türkiye'nin durumu
 - 2024 Bölge sıralamasının ilk sırasında Japonya 0,9863 puanla yer alırken, Türkiye 0,863 puanla bölgedeki 47 ülke arasında 7. sırada yer almaktadır.
 - 2008, 2010 ve 2012 yılları hariç bölge ortalamasının üzerindedir.
 - Bölgede en iyi puana sahip olduğu yıl 2020, en kötü olduğu yıl ise 2012 yılıdır.
 - Bölgedeki sıralama açısından en iyi olduğu yıl 2004 yılında 4. sırada, en kötü olduğu 2012 yılında ise 34. sıradadır.
- Alt Bölge (Batı Asya) ölçeğinde Türkiye'nin durumu
 - 2024 alt bölge sıralamasına göre 0,9589 ile bölge lideri ülke Suudi Arabistan'dır. Türkiye ise 0,863 puanla 3. sırada yer almıştır.

○ Türkiye 2004 yılında 0,2951 puanla, 2022 yılında ise 0,7841 puanla alt bölge lideri olmuştur.

○ 2008, 2012, 2014 yıllarında alt bölge ortalamasının altında kalmıştır.

Çalışma soruları kapsamında elde edilen verilere göre Türkiye genel olarak dünya, bölge ve alt bölge kapsamında önemli ilerlemeler kaydetmiş. 2024 yılı itibariyle elde ettiği puanla 193 ülke için belirlenen ortalamanın üzerine çıkmıştır. 2024 yılı itibariyle elde etmiş olduğu puan ülkeyi çok yüksek ülke kategorisine ulaştırmıştır. 2024 yılında elde ettiği skor açısından 2022 yılına kıyasla sıralaması 2 puan gerilemiş (18. sıradan 22.sıraya) gibi görünse de elde edilen puan bakımından 0,0789'luk bir artış görülmektedir.

Türkiye 2018 yılı itibariyle çok yüksek ülke kategorisine yükselmiş ve bu başarısını 2020, 2022 ve 2024 yıllarında da devam ettirmiştir. Bu durum ülkede çok ciddi bir iyileşme süreci işletildiğinin göstergesidir. Ancak 2003-2024 yılları arasında dünya liderlerinin almış olduğu 1.000 tam puanın gerisinde kaldığı ve e-katılım düzeyini etkileyen dinamiklerin tespit edilerek iyileştirme sürecini devam ettirmesi gerektiği ifade edilebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin hazırlanmasında araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu makale tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Destek Beyanı

Makalenin yazımında herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Beyanı

Makalede herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Alkan, Ö. ve Ünver, Ş. (2020). Türkiye’de e-devlet hizmetlerinin kullanımını etkileyen faktörlerin analizi. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1431-1453. <https://doi.org/10.16951/atauniiibd.757571>
- Bağce, H. E. (2014). Halkla ilişkiler ve vatandaş odaklı katılımcı yerel yönetim. *İnsan ve İnsan*, 1(1), 4-13. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.279973>
- Cezar, A. (2024). Pathways to e-participation diffusion: A societal and governance perspective. *Telematics and Informatics*, 94, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2024.102177>
- Demirel, D. (2006). E-devlet ve dünya örnekleri. *Sayıştay Dergisi*, (61), 83-118.
- Dursun, D. (2018). *Siyaset bilimi* (9. Baskı). Beta Basım.
- Eryılmaz, B. (2022). *Kamu yönetimi* (15. Baskı). Umuttepe Yayınları.

- Gül, H. (2018). Dijitalleşmenin kamu yönetimi ve politikaları ile bu alanlardaki araştırmalara etkileri. *Yasama Dergisi*, (36), 5-26.
- Hooda, A., Gupta, P., Jeyaraj, A., Giannakis, M. ve Dwivedi, Y. K. (2022). The effects of trust on behavioral intention and use behavior within e-government contexts. *International Journal of Information Management*, 67, 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2022.102553>
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın.
- Karkın, N. ve Çalhan, H. S. (2011). Vilayet ve il özel idare web sitelerinde e-katılım olgusu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 55-80.
- Kösekahya, G. (2003). Katılımcılık ve iyi yönetim. *İyi yönetişimin temel unsurları* (s. 37-47) içinde. Ayrıntı Basım Evi.
- Kumar, S., Baishya, K., Sadarangani, P. H. ve Samalia, H. V. (2020). Cultural influence on e-Government development. *The Electronic Journal of Information Systems Evaluation*, 23(1), 17-33. <https://doi.org/10.34190/EJISE.20.23.1.002>
- Le Blanc, D. (2020). E-participation: A quick overview of recent qualitative trends. (Yayın No. 163). <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2020/08/1597341830.3171.pdf>
- Lee, J. ve Kim, S. (2014). Active citizen e-participation in local governance: Do individual social capital and e-participation management matter?. *47th Hawaii International Conference on System Sciences, Waikoloa*, 2044-2053. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2014.259>
- Macintosh, A. ve Whyte, A. (2008). Towards an evaluation framework for e-Participation. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 2(1), 16-30.
- Parlak, B. ve Sobacı, M. Z. (2008). Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin website temelli hizmetleri: Karşılaştırmalı bir işlevsellik analizi. B. Parlak (Ed.), *Kamu yönetiminde yeni vizyonlar* (s. 229-254) içinde. Tuhan kitabevi.
- Pašalić, I. N. ve Ćukušić, M. (2024). Understanding e-participation adoption: Exploring technological, organizational and environmental factors. *Technological Forecasting and Social Change*, 207, 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2024.123633>
- Rallis, S., Chatzoudes, D., Symeonidis, S., Aggelidis, V. ve Chatzoglou, P. (2019). Factors affecting intention to use e-government services: The case of non-adopters. M. Themistocleous, P. Rupino da Cunha (Ed.), *Lecture notes in business information processing information systems: Vol. 341. EMCIS* (s. 302-315) içinde. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11395-7_25
- Saylam, A. (2019). Türk kamu yönetiminde merkezi düzeyde e-katılım: Bakanlıkların web siteleri üzerinde bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 23-37. <https://doi.org/10.30794/pausbed.726295>
- Sæbø, Ø., Rose, J. ve Flak, L. S. (2008). The shape of e-participation: Characterizing an emerging research area. *Government Information Quarterly*, 25(3), 400-428. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2007.04.007>
- Seyidoğlu, H. (2009). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı* (10. Baskı). Güzem Can Yayınları.

- Şahin, A. ve Örselli, E. (2003). E-devlet anlayışı sürecinde Türkiye. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9), 343-356.
- Taherdoost, H. (2018). Development of an adoption model to assess user acceptance of e-service technology: E-service technology acceptance model. *Behaviour and Information Technology*, 37(2), 173–197. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2018.1427793>
- United Nations. (2003). E-government survey. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2003>
- United Nations. (2020). E-government survey. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2020>
- United Nations. (2024a). E-participation and citizen engagement. <https://publicadministration.desa.un.org/topics/participation-and-accountability/e-participation-and-citizen-engagement>
- United Nations. (2024b). E-government survey. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024>
- United Nations. (2024c). E-participation index from 2003 to 2024. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data-Center>
- Verkijika, S. F. ve De Wet, L. (2018). E-government adoption in Sub-Saharan Africa. *Electronic Commerce Research and Applications*, 30, 83–93. <https://doi.org/10.1016/j.elerap.2018.05.012>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2007). Uluslararası kuruluşların Türkiye'nin e-devlet siyasalarına etkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 40 (2), 39-55.
- Zheng, Y. ve Schachter, H. L. (2017). Explaining citizens' e-participation use: The role of perceived advantages. *Public Organization Review*, 17, 409-428.
- Zolotov, M. N., Oliveira, T., Cruz-Jesus, F. ve Martins, J. (2018). Satisfaction with e-participation: A model from the citizen's perspective, expectations and affective ties to the place. Á. Rocha, H. Adeli, L.P. Reis, S. Costanzo (Ed.), *Trends and advances in information systems and Technologies: Vol. 745. WorldCIST'18* (s. 1049- 1059) içinde. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-77703-0_102

EXTENDED ABSTRACT

The integration of information and communication technologies in public processes has prompted a transformation in service production and delivery, facilitating the incorporation of electronic participation forms alongside traditional participation methods. In comparison to conventional participation processes, e-participation offers a variety of benefits, including cost and efficiency. It also facilitates the collaboration between official participants in public procedures and unofficial stakeholders.

This study aims to highlight the significance of information and communication technologies in executing public functions, to identify the factors causing differences in e-participation among countries, and to evaluate Turkey's level of e-participation.

The study will address the following two research questions: What are the basic dynamics that cause the e-participation level to differ? What is the trajectory of Turkey's e-participation level?

A literature review was applied to answer the first question in the study. The document analysis method was used to answer the second question of the study. As a document, the E-Participation Index published by the United Nations (UN) was used to measure Turkey's e-participation progress at the world, region, and sub-region levels. The relevant index presents the e-participation levels of 193 countries on a global scale. The available data enables the measurement of countries' e-participation levels over the years and the achievement of comparative results. The UN published the Index results between 2003 and 2024 to address the study's second question. The data was used to analyze the scores regarding Turkey's e-participation level obtained from 2003 to the present by classifying them as world, region, and sub-region.

According to the review of the literature, the following factors should be considered for the improvement and development of e-participation:

- Adoption of a participatory management approach
- The establishment of infrastructure for information and communication technologies and the existence of appropriate human capital
- Confidence in e-participation processes, governmental institutions, and digital platforms, accompanied by a diminished risk perception
- Positive perception that e-participation will provide advantages (time, cost, etc.)
- Identification and elimination of deficiencies on the user side, such as computer usage skills, frequency, and digital literacy
- Increasing economic resources for necessary infrastructures.

These considerations can elucidate the reasons for varying participation levels between countries. There are two dimensions to these elements. The first is for managers who believe in the importance of e-participation to take action and prepare the necessary infrastructure (in terms of technology and human resources). The second is to ensure that the established infrastructure is used at a high level by users.

The E-Participation Index data issued by the UN categorizes Turkey into the Asian Region, encompassing 47 countries, which is further assessed within the Western Asia region, consisting of 17 countries. The index results summarize Turkey's standing from 2003 to the most recent available statistics of 2024 as follows:

- Turkey's status on a global scale: While Ukraine ranked first in the 2024 World Rankings with a full score of 1,000, Turkey ranked in the very high-country group with a score of 0.863. It exceeds the global average score, with the exception of 2008 and 2012. Upon examination of the scores attained across all years, it was classified as a low-performing country in 2003, 2008,

2010, and 2012; a middle-performing country in 2004, 2005, and 2014; a high-performing country in 2016; and, as of 2018, 2020, 2022, and 2024, it ascended to the very high-performing country group.

- Turkey's status in the region (Asia): Japan ranks first in the 2024 regional rankings with a score of 0.9863, while Turkey ranks 7th among 47 countries in the region with a score of 0.863. It exceeds the area average, with the exception of the years 2008, 2010, and 2012. The year with the highest score in the region is 2020, while the year with the lowest score is 2012. The year with the highest regional ranking is 2004 (4th), while 2012 ranks 34th.

- Turkey's status in the sub-region (Western Asia): According to the 2024 sub-regional rankings, the regional leader country is Saudi Arabia with a score of 0.9589. Turkey holds the 3rd position with a score of 0.863. In 2004, Turkey held the position of sub-regional leader with a score of 0.2951, and in 2022, it maintained this status with a score of 0.7841. It consistently fell short of the sub-regional average in 2008, 2012, and 2014.

The UN's global survey data indicates that Turkey exceeds the world average and falls inside the very high category for the E-Participation Index score in 2018 and subsequent years. Notwithstanding this achievement, the leading countries on the globe have yet to attain the 1,000-point milestone. The existing structure necessitates enhancement to elevate the country's status by considering the elements that cause to variations in e-participation levels.